■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויקהל / שקלים ■ כ"ב אדר א' ה'תשע"ו ■ 02.03.2016 ■ גליון מס' 367 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

ששת ימים יעשה מלאכה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

על האדם האידיאלי אמרו חז"ל (ברכות יז א): "אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם". אבל יחד עם זאת אמרו חז"ל (קה"ר ז מט): "בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא, יוצאים מהן מאה למשנה, יוצאין מהן עשרה לתלמוד, יוצא מהן אחד להוראה, ההוא דכתיב: 'אדם אחד מאלף מצאתי'". ונשאלת השאלה מה דינם של תשע מאות תשעים ותשע הנכנסים שלא הגיעו למטרה הסופית, האם כל אחד ואחד מהם במקומו הוא במצב נחות, שנכשל בדרכו ובדלית ברירה עליו להסתפק לחיות במציאות של בדיעבד. או שעלינו לראות את החיים הישראלים מיוסדים לכתחילה בכמה מסלולים, שכל אחד מהם רצוי לפני מי שאמר והיה העולם, בבחינת "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" (ברכות ה ב). כשאנו מתבוננים בדברי התורה וכמו שפירשו אותם חז"ל אנו רואים שהתורה הציבה את המלאכה לא כדבר של בדיעבד אלא כמשימה של לכתחילה, כמו המאמר (מכילתא דרשב"י יתרו יט): "כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה". או דברי המשנה (אבות פ"א מ"י): "אהוב את המלאכה" שעליה אמרו ב"אבות דרבי נתן (פרק יא): "מלמד שיהא אדם אוהב את מלאכה ואל יהיה שונא את המלאכה. כשם שהתורה ניתנה בברית כך המלאכה ניתנה בברית שנאמר: 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך'". וכך פירשו בילקוט שמעוני (תתקפט) את הכתוב בקהלת (ט ט): "ראה חיים עם האשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך" והביאו שם בשם 'עדה קדושה': "קנה לך אומנות עם דברי תורה, מה הטעם? 'ראה חיים' - זו תורה, 'עם אשה' - זו אומנות". ושאלו שם בילקוט: "למה קורין אותה עדה קדושה? שהיו משלשין את היום: שליש לתורה, שליש לתפילה, שליש למלאכה. ויש אומרים: על שהיו יגעים בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ". כך או כך לומדים אנו שקדושתה של העדה היא לא בלימוד התורה בלבד אלא בשילוב לימוד התורה ועבודת ה' שלהם עם המלאכה.

במסכת ברכות (לה ב) נחלקו רבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי האם צריך להנהיג עם דברי תורה גם מנהג דרך ארץ, ואמרו שם בגמרא בשם אביי: "הרבה עשו כרבי ישמעאל (הסובר שיש להנהיג תורה עם דרך ארץ) ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן". והקביעה הזו של אביי לפי החתם סופר, לא היתה רק לדורו אלא היא נכונה לאורך כל ההיסטוריה של העם היהודי, וצריך לומר שמחלוקתם היא רק לגבי הדרך של הרבים, וגם אם דרכו של רשב"י לדעת החולקים אינה דרך רבים, הרי הכל מסכימים שדרכו של רשב"י הוא דרכם של יחידים. כמו שכתב החת"ס (בספרו תורת משה [דברים פרי וילך] עמ' סו א): שפרשה ראשונה של קריאת שמע נאמרה בלשון יחיד, ושם לא נכתב "ואספת דגנך" מפני שהיא נאמרה ליחידי סגולה. ואילו פרשה שניה שנאמרה בלשון רבים, שהיא מופנית לציבור הכללי שם נכתב "ואספת דגנך" הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ומוסיף החת"ס: "עדיין לא זכינו מעולם שיהיה ציבור כולו מחמדים כרשב"י, 'והרבה עשו כרשב"י' דייקא, ולא עלתה בידן". גם לגבי השאלה מדוע הרבים שעשו כרשב"י לא עלתה בידן? מסביר זאת רבי צדוק הכהן מלובלין (צדקת הצדיק אות רכד): מפני "שאין זה רצון השם יתברך", ומוסיף שם וכותב: כי "בעולם הזה הקב"ה רוצה בישוב העולם, ולא תהו בראה".

גם הטענה כאילו הצורך של האדם במלאכה הוא עונש לאדם כתוצאה מחטא אדם הראשון שבגללו קולל: "בזעת אפך תאכל לחם", גם היא אינה נכונה, שהרי ב"אבות דרבי נתן" (פרק יא) מובא ההיפך מזה: "רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה, שנאמר: 'ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה' ואח"כ 'מכל עץ הגן אכול תאכל'." מכאן שהצורך של האדם למלאכה הוא כבר מאז בריאת האדם עוד קודם החטא. רבים הם מאמרי חז"ל שמהם אנו למדים שאין הקב"ה רוצה לראות את החברה היהודית כחברה פושטת יד מקבצת נדבות החיה על חשבון אחרים, אלא כדברי הכתוב (תהלים קכח ב): "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" וכפירוש חז"ל

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

פרשת שקלים - ונתנו
השבת מלבד פרשת השבוע, אנחנו קוראים גם פרשת שקלים, המזכירה לנו את אחד מיסודות המוסר העברי היותר שורשיים...
המשך בעמי 2

יש רק דרך אחת לעצור את הטרור
הלצה עממית מספרת על אדם שעמד למשפט על שרצח במו-ידיו את אביו ואת אימו. לאחר שהוכחו העובדות מעל לכל ספק...
המשך בעמי 2

שוויית חורף
האם מותר בשבת להשתמש במכשיר זה לחיתוך ירקות באופן שהחתיכות יהיו גדולות במיוחד באופן שאין כאן שום חשש של טוחן?...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת
20 + 70 שקלים
המפקד היה מרוצה מאוד מהעונש היצירתי שהטיל על חמשת החיילים שהתרשלו בשמירה. הוא פקד עליהם להיכנס לאחד המחסנים...
המשך בעמי 5

שביבים
■ כשמקדשין על י"ש
■ ומעיניו זלגו דמעות
■ מנהגו של בעל הט"ז
■ לכבוד שבת קודש
■ וישועה קרובה לבוא
המשך בעמי 6

(אבות פ"ד מ"א): "אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". אמנם הרמב"ם בהלי תלמוד תורה (פ"ג ה"י) דורש דרישה זו אף מחברת הלומדים והמלמדים, שגם הם צריכים לעסוק במלאכה, אבל גם לפי ה"כסף משנה" שמציין שראינו כל חכמי ישראל קודם הרמב"ם ואחריו נוהגים ליטול שכרם מן הציבור, ולדעתו גם אם ההלכה כהרמב"ם "עשו זאת משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, שאילו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה, לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי והייתה התורה משכחת ח"ו, ובהיותה מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר". אבל בודאי שאין דברי ה"כסף משנה" אמורים על חברת הבטלנים המשוטטים ברחובות העיר ומתפרנסים מן הצדקה בשם התורה במקום לעסוק באותו זמן במלאכה.

פרשת שקלים - ונתנו

/ הרב אורי עמוס שרקי שליט"א*

השבת מלבד פרשת השבוע, אנחנו קוראים גם פרשת שקלים, המזכירה לנו את אחד מיסודות המוסר העברי היותר שורשיים, הלא הוא יסוד הנתינה. על האדם לתרום. על האדם למסור את תרומתו: לתרומת הלשכה, בתרומות המעשרות, לבית הכנסת, לעניים וכו'. האדם מישראל רגיל הוא בנתינה.

מהו היסוד המוסרי של הנתינה? ובכלל מהו היסוד של המוסר העברי? המוסר העברי, עניינו כפי שמבואר גם ברמב"ם (הלכות דעות פ"ו הל"ב), גם במסילת ישרים (פי"ד ופכ"ו) וגם בדברי חז"ל (למשל ויק"ר כה ז), להגיע לדבקות בבורא. במילים אחרות, להדביק את הפער המבדיל בין הנברא לבין הבורא. הנברא בהגדרתו - הוא מי שמקבל חיים מזולתו. והבורא בהגדרה - הוא מי שנותן חיים לזולתו. הרי שאין לנו פער יותר גדול מן הפער המוסרי הזה, המבדיל בין הבורא לנברא. על כן, כפי שסיכם זאת המקובל הרב יהודה ליב אשלג, על האדם לעבור ארבעה שלבים בהתפתחותו המוסרית.

ראשית דרכו של האדם הלא הוא במצב של מקבל על מנת לקבל. זהו מצבו של התינוק שנולד, שכל עניינו לקבל חום, אהבה, אוכל, מזון. ואילו בשלב יותר מתקדם של ההתפתחות, שבדרך כלל נמצא בילדות, האדם מבין שאם הוא לא ייתן הוא גם לא יקבל. אז מתרגל האדם לתת, אבל הוא נותן בסופו של דבר, על מנת לקבל. הרי שרצונו האמיתי נשאר בכל זאת לקבל, כך שהפער המוסרי בינו לבין הבורא, עדיין לא הודבק לחלוטין. עד שהאדם מתאהב בנתינה. זאת אחת ההצלחות של החינוך. ההתאהבות בנתינה מולידה את השלב האידאליסטי בחיים, שמצוי בדרך כלל אצל בני הנעורים. אז מתפתחת שאיפה אידאליסטית גבוהה של לתת על מנת לתת. זהו השלב בחיים שבו האדם אפילו מוכן למסור את עצמו.

אלא שהוא שלב מסוכן, שחייב להיות קצר. כי מי שמוכן רק לתת ואינו מוכן לקבל, חושב את עצמו בסופו של דבר לא-לוה, שהרי רק הקב"ה הוא זה שיכול לתת ולא לקבל.

השלב העליון של פסגת המוסר בישראל, הוא השלב שבו האדם, מקבל באהבה את העובדה שהוא מקבל. הוא מקבל את העובדה שריבונו של עולם ברא אותו לקבל חיים. אלא שהוא משתמש בקבלה הזו על מנת לתת. השלב המוסרי היותר עליון הוא - השלב הרביעי שבו האדם מקבל על מנת לתת, ולא רק חושב את עצמו כמי שרק נותן ולא מקבל.

השלב הזה הוא מאד דומה בצורתו המעשית לשלב השני, שבו האדם נותן על מנת לקבל, אלא שכאן האיזון מופר לטובת הנתינה, תחת אשר עד עכשיו היה מופר לטובת הרצון לקבל. ההבנה הזאת, שהמוסר בנוי על היסוד הזה שמה שהאדם מקבל - הוא מקבל על מנת לתת אותו, הוא השלב המציאותי, המראה שהאידאלים המוסריים מסוגלים להתערות יחד עם חיי העולם הזה, ואינם נשארים פראזות אידאליות שאי אפשר לממש אותן.

כך הדברים מתרגמים. אם אדם קיבל חיים, הוא נותן חיים לזולתו - הוא מוליד ילדים. למד תורה - הוא מלמדה. אסף ממון - הרי הוא מחלקו לצדקה. כך מתמלא העולם שמחה חיים ואושר.

*שיחה מאדר א' תשע"ד / אתר "מכון מאיר"

יש רק דרך אחת לעצור את הטרור

/ הרב יוסף גערליצקי*

הלצה עממית מספרת על אדם שעמד למשפט על שרצח במו-ידיו את אביו ואת אימו. לאחר שהוכחו העובדות מעל לכל ספק פנה השופט אל הנאשם ושאל, "ומה יש לך לומר להגנתך?", השיב הרוצח מבלי להתבלבל, "אני מבקש מבית המשפט רחמים וחנינה עקב מצבי האישי הנורא, הלוא לאחרונה התייתמתי באופן טראגי גם מאבי וגם מאימי..." (ובידיש: "איך בין א קיילכעדיקער יתום..")

בימים אלו אין זו הלצה, אלא מציאות חיים אומללה ומעוותת. מכל כיוון נשמעות הטענות על "המצב התקוע" שישראל נמצאת בו, התסכול וחוסר היכולת להתגבר על הטרור הרצחני, כאשר המוצא והכיוון "היחיד" כביכול הוא "לחזור לשלחן המו"מ", ובמילים אחרות - לוותר ולסגת ולהעניק עוד ועוד מתנות לרוצחים, מעבר לכניעה ולחולשה הנוכחית בהקפאות הבניה, פינוי יהודים מבתים שרכשו, ועוד.

והאבסורד זועק לשמים: הרי ממשלות ישראל במו-ידיהם הביאו למצב זה על-ידי אותה מחשבה מעוותת של "נוותר פה, נוותר שם, שיהיה קצת שקט". אנחנו שכנענו כל פלשתיני שבאבן ובסכין וברובה הוא

ישיג את הניצחון והכניעה הישראלית. אנחנו מסרנו להם נשק וכוח וכסף והגדרה עצמית ותקשורת מסיתה. אנחנו הענקנו לערבים תושבי ישראל את ה"שוויון זכויות" להגדיר עצמם כפלשתינים ולחנך את ילדיהם להשמדת ישראל וליהנות מ'אפליה מתקנת' והטבות לרוב על חשבוננו. אנחנו שכנענו את אמריקה ואירופה לראות בהם עם נאור ושוחר שלום שמגיעה לו מדינה, ולא לראות את מה שהם באמת - גוף טרור אנטישמי אחד גדול; אז עכשיו לבוא ולצעוק "אתם רואים שאין מה לעשות! חייבים להפסיק לשלוט בהם! סכנה דמוגרפית!" - וכל שאר הסיסמאות החלולות שכבר שלושים שנה מדרדרות אותנו לעברי פי פחת?!

טוענים אותם מפריחי הסיסמאות המסוכנות - "נו, אז הפתרון שלכם? האם לדעתכם יש להניח למצב הנורא להישאר כפי שהוא? שכל יום נרצחים ונפצעים יהודים הי"ת, על-ידי אותם רוצחים וכוחות הביטחון עומדים בחוסר אונים"?

חלילה וחס, תורת ישראל אוסרת לומר "ככה זה", או (כפי ששומעים בתקשורת מ'אנשי בטחון' ישראליים מלאי חשיבות עצמית) "צריך ללמוד לחיות עם זה". ידועים דברי הרמב"ם בתחילת הלכות תענית: "מצוות עשה מן התורה, לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור... ודבר זה מדרכי התשובה הוא - שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ויידעו הכול שבגלל מעשיהם רעים הורע להם, וזהו שיגרום להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו, ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרית הרי זו דרך אכזרית..."

מי שאומר "אין מה לעשות, בכל תקופה יש איזה 'גל טרור'", ודיבורים מן הסוג הזה של "נקרה נקרית" - מגדירה אותו התורה כ"אכזרי". כאשר במשך למעלה מארבעה חודשים נשפך דם יהודי כמעט מידי יום ביומו, אנשים נשים וטף מותקפים ונרצחים ברחוב ובחנות ובבית ובכל מקום, חייבים לחקור ולהבין ולדעת ולפרסם בכל דרך אפשרית - מניין באה אלינו "צרה זו", מה הם שורשיה ומניעיה, איך ניתן לגדוע את אותם שורשים ולהלחם בתופעה זו בכל הכוח.

אין צורך להיות אנתרופולוגים גדולים או אנשי מודיעין. מספיק לשמוע מה אומר כל מחבל שנתפס, כל מפגין פלשתיני, ואפילו ניתן לשמוע זאת בדבריהם של ח"כים ערביים. הישראליים מפוחדים, לא בטוחים בעצמם, לא מאמינים שארץ ישראל ניתנה לאברהם יצחק ויעקב ושארץ ישראל באמת שייכת להם. עובדה - הם כבר התקפלו וויתרו ונסוגו וממשיכים לוותר עד היום. כל מה שצריך זה רק להמשיך ללחוץ, לפגוע בהם, להרוג ולפצוע, לייאש ולהפחיד, והם יילחצו עוד ועוד, ויוותרו וייכנעו יותר ויותר - עד ש(בלשון ההלכה) "תהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם".

הנה רשימת חלקית של המניעים, ולפעמים לא רק מניע אלא גם **מסייע במישרין**, של כל מחבל שיוצא לרצוח יהודים, אם באבן או בסכין, באקדח או בטילים: הסכמי אוסלו, הסכם חברון, שחרורי האסירים, המשא ומתן, ה'מחוות', ההתנתקות, הקפאת הבניה, הצהרת "שתי מדינות לשני עמים" - כל אלו נחקקו עמוק בתודעתו של כל ערבי וערביה שרוצים בדמיונם להרגיש גם הם חלק מהניצחון ההיסטורי של השמדת העם היהודי בארץ ישראל (ח"ו וח"ו הי"ת). זה כל הדלק והדחיפה, הרבה יותר מ"רוח גבית".

כבר לפני ארבעים שנה דיבר הרבי מליובאוויטש זי"ע בדיוק על המצב הזה שבו אנו שרויים כיום! לפעמים אפילו חלק מהחסידים לא הבינו את על מה ולמה זועק הרבי כ"כ מעומק ליבו הטהור, כשהמצב אז בשטח לא היה נראה ממש נורא. עכשיו כולם מבינים שהרבי פשוט ראה הכול בעיניו הקדושות, מה שאנחנו חשים על בשרנו כעת, הרבי ראה דרך ההלכה המפורסמת בשלחן ערוך סימן שכ"ט. הרבי זעק כמי שרואה מול עיניו את הסכין הננעצת בליבו של היהודי ההולך לתומו ברחוב!

ובאמת הרבי אמר זאת מפורשות, בשיחתו המפורסמת עם ר' יוסף אלימלך ניימן, בה אמר הרבי בצעקה ובכאב "אני רואה מול עיניי את הסכנה לכל העם היושב בציון, בירושלים, בעין חרוד ובתל אביב, ע"י מסירת שטחי ארץ ישראל לנכרים, ולכן לא שייך שאשנה דעתי בזה". הרבי ראה איך כל דיבור וכל העלאה על הפרק, אפילו לא ברמה ההצהרתית, רק דיון והתעסקות באופציה של נסיגה וויתור בעקבות לחץ וטרור, יש לו רק משמעות אחת - התגברות של הטרור, עוד פיגועים, עוד מתאבדים ועוד שפיכות דמים. אין כל אפשרות אחרת!

שלושים שנה של פיגועים ושל טרור בכל צורותיו השונות - האם פעם ראינו תושבי כפר ערבי מגורש, האם בקו עימות כלשהו ראינו את האוכלוסייה הערבית כמכלול, סובלת מהעימותים והפיגועים שהם מייצרים? מעולם לא. לעומת זאת ראינו בעקבות הטרור עשרות יישובים יהודיים מפונים באכזריות, בתי כנסת נהרסים וחיילי צה"ל נסוגים בכניעה תחת אש. מה מפסיד הערבי במלחמתו ובאכזריותו? הרי הוא ממשיך לקבל סיוע מאיתנו (או מהעולם באמצעותינו) בחשמל, כסף ונשק ועוד ועוד. הרי זה מבחינתם **Win Win Situation**. הם יכולים רק להרוויח, ואם ילחצו ויגבירו עוד את הטרור ירוויחו עוד יותר.

ושאלה קשה יותר - כאשר כולם רואים בדיוק לאן הביאו אותנו הסכמי אוסלו וההתנתקות, כיצד צה"ל עומד חסר-אונים מול ההסתה הפלשתינית, המנהרות הממשיכות להיחפר, התעצמות האויב הולכת וגדלה ברמות מפלצתיות, ודם יהודי נשפך כמים. **האם מישהו מהאחראים לאוסלו ולהתנתקות הועמד לדין?** האם נשמעה חרטה של ממש מאחד מהם? האם נעשה לפחות חשבון-נפש? להיפך! הם ממשיכים לצעוק "**אנחנו יתומים!** המצב קשה! אין מוצא! חייבים לוותר!"

הגיע הזמן להפסיק לחיות עם השקר ולהתחיל לחיות עם האמת, יש רק דרך אחת אמיתית לעצור את מעגל הדמים. לגדוע את המניע ואת הרצון העיקרי של הפיגועים, לעקור את השורש והמנוע של כל תעשיית הרצח והטרור הזאת: כאשר פושעי אוסלו וההתנתקות עצמם, המכהנים עד היום במשרות מפתח בישראל, יעמדו מול כל העולם ויכריזו "אשמנו בגדנו, עוינו וחטאנו" - כל הדרך של מו"מ וויתור הייתה טעות נוראית מתחילתה, אנו מקבלים את האחריות עלינו על כל הדם שנשפך בעקבות טיפשותנו! מעתה כל שטחי ישראל יישארו לנצח תחת שליטת ישראל, בלי כל התחשבות באף מצב שהוא או בהכרזות אומות העולם. זה לא נתון לכל מו"מ שהוא!

ברור כשמש כי, לא מה שמכונה "ממשלת ימין" ולא הצהרות סרק של "מלחמה בטרור" יפסיקו את הטרור. רק הצהרה ברורה והיסטורית שתם עידן המו"מ, שהמשוואה השקרית של "שטחים תמורת שלום" לא קיימת יותר, שלא תהיה לעולם מדינה פלשתינית, שהסכמי אוסלו וכל המשתמע מהם בטלים ומבוטלים.

אחת הדרכים לעשות זאת, כפי שהורה הרבי, היא פרסום בכל האמצעים של פסק-הדין שעליו חתומים כל גדולי רבני ישראל, שכל מו"מ על מסירת שטחים הוא סכנה לעם ישראל (על-פי שלחן ערוך סימן שכ"ט), שהיא הלכה שבשנים האחרונות אפילו עיוור רואה במוחש עד כמה היא מדויקת ונכונה, לדאבוננו. על כל אחד ואחת מאיתנו לפרסם את פסק הדין ולעשות מה שביכולתו, למען חיינו וחיי ילדינו, וחיי כל העם היושב בציון. בנפשנו הדבר ובעזרת ה' נעשה ונצליח.

*רב מרכז תל אביב ויו"ר קונגרס הרבנים 'פיקוח נפש'

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת מספר מינויים: לאחרונה נפוץ יותר ויותר השימוש במעבד מזון הידני 'מאסטר סלייסר'. במכשיר מכני זה אפשר להכניס ירקות חתוכים ובתוך שניות על ידי סיבוב הסכין באופן ידני, הירקות נחתכים לחתיכות דקות ביותר - במילים אחרות - להכין סלט תוך כמה שניות.

ברור לי כי להשתמש במכשיר זה בשבת - אסור, אע"פ שהוא עובד בצורה ידנית, משום חשש מלאכת טוחן, ואף עובדין דחול, שכל מה שהתירו לחתוך ירקות לסלט הוא רק בסכין רגילה סמוך לסעודה, וגם אז ממליצים לחתוך מעט יותר גדול מהרגיל, ולכן במכשיר זה שהחיתוך נעשה דק דק וכן הוא מכשיר המיועד לטחינה, אין היתר.

שאלתי היא אחרת, לאחר בדיקה שמתי לב כי אם מסובבים את הסכין רק פעמים ספורות, הירקות אינם נחתכים לחתיכות קטנות אלא לחתיכות גדולות מאד, ורק לאחר שממשיכים לסובב את הסכין עוד כמה פעמים רק אז מקבלים את התוצאה של ירקות חתוכים דק דק, ומעוניין אני לדעת האם מותר בשבת להשתמש במכשיר זה לחיתוך ירקות באופן שהחתיכות יהיו גדולות במיוחד (כמו לקחת מלפפון ולפרוס אותו ל-4 חתיכות) באופן שאין כאן שום חשש של טוחן?

תשובה: הנה על אף שנראה לענ"ד שמותר לעשות כך מכל מקום להלכה למעשה לא הייתי מייעץ לך לעשות כך בשבת ואבאר:

הנה גם בביתי מצוי מכשיר כזה, ובדקתי ומצאתי כדבריך שאכן בתחילה לאחר מספר סיבובים מועט הירקות נחתכים לחתיכות גדולות, ורק אם מוסיפים לסובב את הסכין - או אז הירקות נהפכים לסלט ירקות קצוץ דק דק, והנה ברור שלקחת ירקות ולחתוך אותם למספר חתיכות גדולות אין בזה חשש מלאכת טוחן, אלא שיש לדון האם השימוש במכשיר כזה יש בו משום 'עובדין דחול' כמו שפסק השולחן ערוך[א] שאין לחתוך גבינה במגרדת - אף על פי שאין בגבינה חשש מלאכת טוחן מאחר שאינה גדולי קרקע - משום 'עובדין דחול'.

אולם נראה שיש לחלק שרק במקרה שהוא אכן טוחן את הגבינה במגרדת ומשתמש בכך בכלי המיוחד לטחינה אז שייך בזה איסור 'עובדין דחול' מאחר שהוא אכן טוחן בכלי המיוחד לטחינה - אלא שהנטחן אינו ממין ששיך בו מלאכת טוחן, אולם בנידון דידן שהוא לא טוחן כלל אלא רק חותך למספר חתיכות לא יהיה שייך בזה לא מלאכת 'טוחן' ולא 'עובדין דחול', הגע בעצמך, האם יהיה אסור מצד 'עובדין דחול' לקחת מכשיר זה ולהשתמש בו כמעצור לדלת בשבת? וודאי שאין בזה חשש 'עובדין דחול' והוא הדין כאן שהרי משתמש במכשיר זה לחיתוך ירקות ולא לטחינת ירקות. חילוק זה מבואר בתשובה של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל באשר למכשיר המיועד לפריסת ביצים[ב].

אולם יש לדון מצד הלכות 'מוקצה' שהרי מכיוון שמכשיר זה מיועד ומיוחד לטחינה וקציצה (שהרי עיקר שימושו הוא לקציצה ולא לחיתוך חתיכות גדולות) אם כן הוא 'כלי שמלאכתו לאיסור' שאסור בטלטול, אמנם מותר לטלטלו לצורך 'גופו' כלומר לצורך מלאכת היתר, וכמו לטלטל פטיש כדי לפצח אגוזים, ומאחר שלפי המבואר לעיל חיתוך הירקות לחתיכות גדולות מאוד הוא מלאכת היתר אם כן גם מצד 'מוקצה' אין לאסור.

אלא שלדעת המשנה ברורה[ג] כל ההיתר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מלאכת היתר הוא רק באופן שאין לו כלי שמלאכתו להיתר בבית, אבל באופן שיש לו כלי שמלאכתו להיתר (מפצח אגוזים) אין לו להשתמש בפטיש לצורך פיצוח האגוזים, ואם כן יש לומר בנידון דידן שמאחר ויש לך סכין רגילה שהיא כלי שמלאכתו להיתר, אין לך להשתמש ב'מאסטר סלייסר' לצורך כך מאחר והוא כלי שמלאכתו לאיסור.

אמנם נראה שמאחר שהמאסטר סלייסר מקל מאוד על החיתוך, ואילו שימוש בסכין הרגילה יגרום ליותר טרחה - אין זה נחשב שיש כלי שמלאכתו להיתר בבית, ורק באופן ששני הכלים ראויים להשתמש בהם באותה מידה - אז שייך דינו של המשנה ברורה ועיין בהערה[ד].

ואם כן, מאחר ואין בנידון שאלתך לא איסור מלאכת טוחן, לא איסור 'עובדין דחול' ואף לא איסור 'מוקצה' - נראה שמותר לעשות כן בשבת.

אולם אף על פי כן אני אומר כן להלכה, אבל לא למעשה, והנני מייעץ לך שלא לעשות כן בשבת, מאחר שמכיוון שעל ידי סיבוב אחד יותר של הסכין אפשר כבר להגיע לתוצאה של חיתוך דק דק, אם כן מי ערב לנו שתדע לעצור בזמן ולא לסובב את הסכין פעם אחת יותר מדי? ואף על ידי מבט מבחוץ קשה להבחין בזה, שפעמים רוב החתיכות נחתכות לחתיכות גדולות אולם יש כבר מספר חתיכות שנחתכו לחתיכות דקות, ואם אכן ייצא שחתכת מספר חתיכות דקות יש בזה כבר חשש גדול של מלאכת 'טוחן' דאורייתא, ולכן על אף שאין אנו גוזרים גזרות מדעתנו, מכל מקום לענות דעתי המכשלה מצויה, ומטעם זה לבד ראוי להורות לא להשתמש במכשיר זה בשבת בכל אופן.

עוד יש להוסיף שייתכן שיש להגדיר זה כ'מוקצה מחמת חסרון כיס' ואז אין היתר לטלטלו אף לא לצורך 'גופו' - מלאכת היתר.

ולכן מסקנתי היא לייעץ לא להשתמש בכלי זה בשבת אף לא באופן המתואר בשאלה.

א - סימן שכ"א סעיף י'
ב - שו"ת אגרות משה או"ח חלק ד' סימן ע"ד מלאכת טוחן אות ד'. ושמא יש להביא ראיה מלשון המ"ב סימן שכ"א ס"ק מ"ה 'אבל כשחותכו בכלי המיוחד לכך נראה דאסור בכל גוונא כשחותכו דק דק' ומשמע שאם מדובר בחתיכות גדולות - אין איסור (ויש לדחות שאה"נ אין איסור טוחן אבל כן יש איסור 'עובדין דחול')
ג - סימן ש"ח ס"ק י"ב ובשער הציון שם אות י"ג.
ד - עיין בשמירת שבת כהלכתה פרק ו' הערה כ' שמסתפק בזה, ויש לצרף לזה דעת השולחן ערוך ופוסקים נוספים שלא פסקו זה להלכה, ובלא"ה יש לפקפק על דברי המשנה ברורה כמבואר בשמירת שבת כהלכתה שם, ומאחר שמדובר באיסור דרבנן - נראה שבהצטרף כל זה - יש למקל על מה לסמוך.

סיפור לשבת

20 + 70 שקלים

המפקד היה מרוצה מאוד מהעונש היצירתי שהטיל על חמשת החיילים שהתרשלו בשמירה. הוא פקד עליהם להיכנס לאחד המחסנים בבסיס ולשהות שם במשך עשר שעות. במחסן הזה לא היה שום דבר, רק ארבע קירות חשופים - וזו בדיוק הייתה הבעיה. השעמום אכל בחיילים בכל פה. לא היה במחסן שום חפץ או דבר באמצעותו ניתן היה להעביר את הזמן.

'יש לי רעיון', אמר אחד החיילים, 'כל אחד מאיתנו יספר סיפור שקרה לו, וכך נעביר את הזמן בנעימים'.

'יש לי רעיון טוב יותר', הגיב אחד החברים, 'כל אחד מאיתנו ישים על השולחן חמישים שקלים, ומי שיספר את הסיפור המעניין ביותר יזכה בכל הכסף'.

גם שאר החיילים הצטרפו לרעיון בשמחה.

סיפורו של הראשון ארך רבע שעה. הוא סיפר על תאונת דרכים אליה נקלע וכיצד ניצל ממנה בנס. החברים הקשיבו, אך כולם הסכימו שזה סיפור שגרתי שמתרחש לא מעט, ואין בו חידוש רב.

השני סיפר על פעולה מוצלחת שהוא השתתף בה שבוע לפני כן בפעילות מבצעית. הסיפור הזה היה מעניין אף פחות מסיפורו של הראשון, בעיקר משום שגם ארבעת האחרים חוו יחד איתו את הדברים עליהם סיפר.

גם השלישי והרביעי ניסו את כוחם וניסו לדלות מזיכרונם סיפור מעניין, אך לכל הדעות סיפורם לא היה מרתק באופן יוצא דופן.

'אני חושב שלי יש את החוויה המעניינת ביותר,' פתח החמישי. 'הסיפור שלי קרה לפני כשבוע. הייתי צריך לנסוע באוטובוס מירושלים לתל אביב, וכשעמדתי כבר על מדרגות האוטובוס, התחנן אלי אדם שעמד מאחורי בתור שאתן לו עשרים שקל לצורך הנסיעה.

'הסתובבתי לעבר האיש. למראה בגדיו המרופטים ומראהו האומלל נכמרו רחמי, שלפתי שטר של עשרים שקל ונתתי לו'.

'נראה לי שכדאי היה לעשות תחרות מדע בדיוני,' גיחך אחד המאזינים, 'שאתה תיתן עשרים שקל למישהו שאינך מכיר?' כולם צחקו, כולל החייל שסיפר את הסיפור.

'התיישבתי באוטובוס והאיש הגיע והתיישב לידי. רק אז שמתי לב לסירחון שעולה ממנו, אך שתקתי וניסיתי להירדם. 'לא עוברות כמה דקות, והאיש פונה אלי בשאלה: 'מתי תחזיר לי את חמישים השקלים שנתתי לך?'

'הייתי המום לחלוטין, והשבתי בכעס: 'אתה נתתי לי 50 שקל? איך אתה לא מתבייש? אני הוא זה שנתתי לך 20 שקל!'

'האיש כאילו לא שמע את תשובתי, והחל להרים את קולו ולדרוש ממני את חמישים השקלים שכביכול הלווה לי. הרגשתי מאוד לא נעים ולא ידעתי מה לעשות. כמה אנשים התערבו וייעצו לי שעדיף כבר לשלם ולחסוך את הבלגאן שהוא עורר, אבל אני לא הייתי מוכן לצאת פראייר.

'האיש המוזר נכנס להיסטריה והחל לקפוץ באוטובוס ולצעוק לכולם שאני גנב. כמובן שהאדמתי כמו סלק אך האיש לא הפסיק. הנהג שחש במהומה עצר את האוטובוס בצד הדרך והודיע כי לא ימשיך בנסיעה עד שנפתור בינינו את הבעיה. בסופו של דבר לא הייתה לי ברירה, והבאתי לו עוד חמישים שקלים.'

'אני הייתי מביא לו מכות,' סינן אחד השומעים המרותקים, וכל השאר נענעו בראשם בהסכמה והמתינו להמשך הסיפור:

'המשכנו בנסיעה ועתה ציפיתי שהיא תהיה רגועה יותר. שוב ניסיתי להירדם, אך כמה דקות לאחר מכן חשתי ביד המטלטלת אותי: 'היכן המאה־שקל שאתה חייב ליז' שאל להפתעתי האיש. לשמע דבריו כמעט איבדתי את עשתונותיי, 'כדאי שתירגע!' השבתי לו. אך האיש לא נרגע, ולאט לאט חזר על הסצנה בדיוק כמו שעשה בתחילה. אנשים חצופים שוב עודדו אותי לשלם לו, ואני הצעתי להם בתגובה שישלמו לו הם. באוטובוס החלה להיווצר מהומה, וכמובן שבמרכזה עמד האיש המשוגע שללא הרף הסביר לכל מי שרצה לשמוע איזה גנב יושב לידו. למזלנו היינו קרובים מאוד לתחנה וכשסוף סוף האוטובוס עצר, נשמתי לרווחה.

'ירדתי מהדלת במהירות בתקווה שהסיוט נגמר, אך הסיוט רק התחיל...' המספר הסתכל בהנאה על ארבעת השומעים שהיו מרותקים וחיכו להמשך.

'בקיצור, ירדתי מהאוטובוס במהירות אך האיש המשוגע היה מהיר לא פחות ממני, הוא ירד אחרי ודרש ממנו בצעקות שאחזיר לו את החוב.

'הגברתי מהירות וכך עשה אף הוא, המהירות הפכה לריצה, ואת צעקותיו הוא שינה ל'גנב! גנב!' הבנתי שכך זה לא יכול להימשך, אנשים שהסתכלו עלינו היה בטוחים שאני באמת גנב. עצרתי, פניתי אליו ובקשתי ממנו להירגע, ניסיתי להסביר לו שבסך הכול אני זה שנתתי לו 70 ש'ח במתנה, ובוודאי שאיני חייב לו שקל אחד.

'האיש לא הפסיק לצרוח והחלטתי ללמד אותו לקח במכות, אך ברגע שהרמתי את ידי התקהלו אנשים רבים שעצרו אותי, ותוך כמה דקות הגיעה ניידת. ניסיתי להסביר לשוטרים את המצב, אך מחמת המהומה הם לא היו מוכנים להקשיב. הובלנו שנינו לתחנת המעצר, שם אני מנסה להסביר את מה שקרה לכל מי שמוכן לשמוע. אט אט החלו להבין שאני נורמלי והסתבכתי עם אדם משוגע.

'לאחר זמן ארוך הגיע אביו של המשוגע ולא הפסיק להתנצל בפני תוך שהוא צורח על בנו שיפסיק לעשות לו בושות בכל הארץ, האב המתנצל התעקש לפצות אותי למרות מחאותיי.

המשך בעמוד הבא...

הוא לקח אותי לחנות שעונים שבבעלותו ופתח אותה למרות השעה המאוחרת...' המספר עצר שוב וקלט שכולם מחכים לסוף הסיפור.

'לפני שאני מספר את הסוף, אני רוצה לדעת בוודאות שניצחתי', הבהיר לכולם. ארבעת החיילים האחרים הודו ללא היסוס שהסיפור שלו טוב פי כמה וכמה משלהם. המספר לקח את מאתיים וחמישים השקלים והכניס לכיסו.

'בקיצור', המשיך את סיפורו, 'החנות הייתה עמוסה בשעונים מדהימים ומיוחדים, לא התכוונתי להתעכב שם, בכל זאת מדובר במשפחה שיש לה בן משוגע ודי ריחמתי על האבא. לקחתי את השעון הראשון שמצאתי. התבוננתי בו בהתפעלות, ולפתע שמעתי אותו מצלצל בחוזקה, הצלצול החזק המשיך והפך להיות חזק יותר ויותר עד שהתעוררתי בבהלה מהשינה, וראיתי שהגיעה השעה שבע בבוקר...'

אחד הדברים שהיצר הרע מומחה בהם, הוא לגרום לנו להאמין ולחלום שאם יקרו דברים מסוימים בחיינו, או אם נשיג מטרות כאלו ואחרות המציאות תהפוך לטובה וזוהרת יותר. הרבה פעמים אנו משתכנעים ומנסים בכל דרך להשיג את החלום, ולפעמים אף עושים דברים שלא היינו מעוניינים לעשות. אך הדבר המפתיע ביותר הוא, שכשאנו מצליחים סוף סוף להגיע למטרה, אנו מגלים לפתע שהמציאות המרה נותרה כפי שהיא, והסיפור שהאמנו בו כל כך הוא 'סיפור שלא קרה'. ואז היצר הרע כמובן אינו שוקט על שמריו, אלא כבר מוצא לנו חלום חדש...

(מתוך אתר fxp)

שביבים / שאול שיף

כשמקדשין על יי"ש

בשערי תשובה סימן רפ"ט ס"ק א' מובא: "והאידנא נהוג לקדש ביום על יין שרוף. ואין לעשות כן אלא כשיכול לשתות מלוא לוגמיו בלי הפסק בינתיים... ואם אין לו יין ואינו יכול לשתות מלוא לוגמיו כאחד, יש לו ליתן לשתות מכוס זה לאחד מן המסובים או לשניים עד שבטעימת כולם יהיה מלוא לוגמיו...אבל מה שנותנים לפני אחד כוס קטנה שאין בה רביעית והוא מקדש עליה, בפני עצמו, אין זה נכון."

והטעם שישנם המקדשים ביום על יי"ש? מובא בשמו של רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע: "כיוון שבקידוש אומרים "כי ששת ימים עשה... וינח ביום השביעי... וממה שבת ונח? רק מהדיבור, כי בדבר ה' שמים נעשו, על כן שייך לקדש על יין שרף (יי"ש) שברכתו "שהכל" כדי להדגיש "שהכל נהיה בדברו".

ומעיניו זלגו דמעות

סיפרו על רבי מנחם מאמשינוב זי"ע, כי בלילות שבת לפני הקידוש היה מניח את ידיו על עיניו, וברגע שהסיר אותן ראו הכל היאך עיניו זולגות דמעות. את מעשהו זה הסביר רבי יצחק מאמשינוב זצ"ל: "הרי איתא בספרים שבשעה שאומרים "ויכלו" מעידים עדות, וכדי שהאדמו"ר יחוש עצמו כעד כשר, היה מהרהר הרהורי תשובה עמוקים עד כדי שהגיע לדמעות של ממש".

מנהגו של בעל הט"ז

מנהגו של הט"ז (טורי זהב על השולחן ערוך) היה לומר תמיד את הקידוש של שבת ושל יום טוב מתוך הסידור. ונימוקו עמו: מלבד שיש בעצם האותיות קדושה מיוחדת, הרי שטעם נוסף לדבר: לעיתים מתארח הוא אצל עם הארץ, שאינו יודע את הקידוש בעל פה כראוי, ויש לחשוש שיתבייש בגלל האורח לומר מתוך הסידור, לכן, גם הוא עצמו מקדש מתוך הסידור כדי שלא לבייש ומנהג ותיקין הוא. (מצוואת רבי נפתלי כ"ץ וראה טעמי המנהגים.)

מקובל מהצדיקים זי"ע כסגולה לזכור דברי תורה, לכוון בשעה של קידוש בשבת במלים "זכרון למעשה בראשית", שייטב לי הזכרון. שהרי באמת נאמר בשבת :"זכור את יום השבת לקדשו".

לכבוד שבת קודש

לביתו של המגיד מזלוטשוב זי"ע נקלע בערב שבת עובר אורח. הזמינו המגיד לסעוד על שולחנו בשבת קודש. בליל שבת כשהסבו לשולחן לסעודת שבת, ביקש המגיד מהאורח לומר לפני אוכלו את המלים: "לכבוד שבת קודש". האורח שהיה עייף ורעב מטלטול הדרך, ענהו, שהוא אינו יכול לעשות שקר בנפשו, בעוד שהוא מרגיש שכוונת אכילתו היא אך ורק כדי לשבור רעבונו.

השיבו המגיד הקדוש בראייה מן המקרא. כתוב אצל יוסף הצדיק שלא שמע לפיתויי יצר הרע, אלא "וימאן". והטעם שעל תיבה זו יש שלשלת, ללמד על הצורך למאן ולחזור ולמאן נגד יצר הרע, עד שבאמת לא ירצה. כך באמירת המלים "לכבוד שבת קודש", צריך לומר ולחזור ולומר עד שבאמירת הפה יעורר הלב לאכול באמת לכבוד שבת קודש.

(זמירות זוויעל)

וישועה קרובה לבוא

שבת קודש פרשה כנפיה על היקום. מחלונות בתיהם של חסידי ברסלב באומן מבליח אור הנרות, וזמירות השבת מתנגנות במתיקות, נישאות על גבי הרוח עד למרחק. רק בבית אחד לא

נשמעים קולות זמרה. דומה כי שמחת השבת פסחה על בית זה. היה זה ביתו של החסיד ר' אליהו חיים רוזין. שם שררה עננה של תוגה; וכי איך יכול הוא ר' אליהו חיים לשמוח ולזמר בשעה שבתו הפעוטה בת השנתיים עומדת על סף מוות רח"ל?

מזה תקופה ניכרת תקפה אותה מחלה, ימים ארוכים נאבקה על חייה, אך כעת נראה כי שלהבת חייה דועכת אט אט, ואביה ואימה רואים ועיניהם כלות. שפתי האב אינן פוסקות ללחוש תפילה מלב נשבר. עדיין לא אפסה תקוה. כחסיד ברסלב יודע הוא, כי הייאוש אסור באיסור חמור, ולפיכך אינו מרפה מלהתפלל. לרגע פוסק ר' אליהו חיים מתחינתו, נכנס שוב אל החדר לראות את שלום הילדה. הוא מטה אוזן, ולחרדתו הרבה אינו שומע את קול נשימותיה הקצובות, לבו ממאן להאמין: האומנם? אירע הגרוע מכל?

באומן דר באותם ימים החסיד המופלא ר' מתתיהו, המכונה ר' מאטעס ברזסקי, טרם התקרבותו לברסלב היה ר' מאטעס מנאמני ביתו של האדמו"ר מראדזימין שהעריכו עד למאוד, ולא התיר עגונה טרם שהתייעץ עמו. אף החפץ-חיים, שבישיבתו למד ר' מאטעס בצעירותו, רחש לו כבוד ויקר.

כאשר נקלע לידיו הספר הקדוש 'עלים לתרופה' - מכתביו הנלבבים של רבי נתן לבנו רבי יצחק - נאחזה בלבו השלהבת הטהורה. מאז, הלכה התקשרותו לברסלב ומייסדה הקדוש, והתעצמה, עד שרבות הימים עזב את פולין מולדתו ואת כל הכבוד והגדולה שהיו מנת חלקו וקבע מושבו באומן. על גאון וקדוש זה, שיראתו קדמה לחכמתו, מספרים, שיושב היה מול הגמרא או השולחן-ערוך ומתעמק בלימודו, ולפתע מגביה עיניו כלפי מעלה, כשמתוכן זולגות דמעות כיסופים לבוראו.

עתה עשה ר' מאטעס את דרכו בחזרה מתפילת ליל שבת ב'קלויז' בצוותא עם אחד מחסידי ברסלב, כשהם משוחחים ביניהם בענייני רבם. לפתע נזכרים השניים בחברם ר' אליהו חיים רוזין: "הבה ונסור אליו לבקרו!" אומרים הם איש לרעהו ואכן עושים את דרכם לעבר ביתו. השניים נוקשים על הדלת ונכנסים פנימה. בחדר החיצון יושב בעל הבית. ר' מאטעס פונה אליו בקריאה לבבית: "א גוטן שבת!" אך מה זה היה לו לר' אליהו חיים שאינו משיב לברכת חבריו. פתאום קולט מלוותו של ר' מאטעס במה דברים אמורים והוא קורא: "ר' מאטעס! האינכם רואים?! בחדר הסמוך מבכים ילדה שהלכה לעולמה. אך שמעו אוזניו מילים אלו, זינק ר' מאטעס ממקומו, תפס בידי ר' אליהו חיים וזעק בקול גדול: "ידידי! אומר אני לך שהילדה תחיה ותהיה בריאה! האם הנך כבר שמח??? אך כילה ר' מאטעס את דבריו, ומן החדר הסמוך נשמע קול בכי חלוש ואליהו חיים אינו מאמין למשמע אוזניו, הן לפני שעה קלה חדלו נשימותיה של הקטנה להישמע! אין זה אלא נס תחיית המתים. הוא ממהר אל החדר הפנימי, מסיר את הסדין מפניה של בתו הקטנה, ולגודל תדהמתו מבחין הוא באותות חיים. אט אט הלכה הילדה והתאוששה, עד ששבה לאיתנה לשמחת אביה ולשמחת כל ידידיו באומן. שהרי שבת היא מלזעוק וישועה קרובה לבוא.

(מלבד סיפור זה שמקורו ברסלבי, כל הקטעים נלקחו מ"היכל השבת".)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il